

Postmoderní společnost

- Je dnešní společnost moderní nebo postmoderní?
- Tato otázka se dá přetransformulovat jako:
Je dnešní společnost svojí povahou zcela jiná než ta před 50ti lety?
- Přestala v ní skutečně platit starobylá pravidla, mnohými i dnes považovaná za samozřejmá?
- Zygmunt Bauman: Úvahy o postmoderní době

Modernita

- Moderní kultura:
  - převládají konvence, obrazy, představy a vzory industriální společnosti
  - charakteristické jsou ideologie, manifesty, stereotypy a představy možných konečných řešení – např. likvidace skupin občanů
  - tvoří se velká hnutí sledující velké vzory
  - degradace člověka, je chápáný jako homo faber – člověk spotřebovávající

Modernita

- Někdy se také mluví o projektu modernity, jde o vědecký a politický program
- V rámci tohoto projektu vzniká model světa, který
  - 1) je celkem, totalitou – obsahuje vše podstatné a to, co neobsahuje, je nepodstatné. Takovým celkem je:
    - a) společnost – v posledním stol. ztotožňována s národním státem, koordinuje úsilí o dosažení vytyčených cílů
    - b) kultura společenství – umožňuje koordinaci úsilí pomocí vzorců chování a přesvědčení

Otázka po funkci činící celek celkem, jednotě hodnot a norem udržujících celek

Modernita

- 2) je celkem spojitým, má tvar a podobu mechanismu
- ideálem je absence vnitřních rozporů a způsobilost tyto rozpory při objevení odstraňovat
  - návod jak dospívat k jednoznačným situacím
  - shoda v principech nezbytných pro přetrvání celku a způsobilost zneškodnit ty, kteří shodu odmítají
  - ústřední postavení socializace – probuzení chuti dělat to, co je člověk povinen dělat pro soudržnost celku

Modernita

- 3) je projektem ve stavu realizace, je situován v kumulativním, orientovaném, finálním čase
  - a) čas kumulativní – to co probíhá nezaniká, ovlivňuje a spojuje to, co má začít a co ještě nenastalo → možnost postupovat konsekventně, možnost plánování
  - b) čas orientovaný – čas mezi minulostí (celková určenost) a budoucností (neúplná určenost + svoboda)
  - c) čas finální – směřuje k cílovému stavu, umožňuje projektování, ale čas sám je také projektem → cílovým stavem konec dějin. Moderní čas nese tedy vizi dokonalosti → moderna jako projekt

Modernita

- **Modernita:**
  - čerpá své zdůvodnění ze zevšeobecnělého zítřka
  - žije nadějí a vírou v naplnění, dosažení ideálního stavu
  - falešným argumentem pro budoucnost byly vady přítomnosti, která jest
  - věda a přísná racionalita umožní dosáhnout dokonalé a spravedlivé společnosti

Postmoderna

- **Postmoderna:**
  - pojem se prvně objevil v práci Krize evropské kultury Rudolfa Pannvitze v roce 1917, postmoderní člověk je zde dekadentem, nihilistou, který je postaven do protikladu k národně či nábožensky uvědomělému člověku
  - postmodernismu je dodnes vytýkáno bourání hodnot a relativizace pravdy
  - kritika moderní kultury
  - je formou demytologizace, uvolňuje tvořivost, odmítá ideologické perzekuce a intoleranci
  - posun velkých vzorů zpět ke zkušenosti a pochybování, k prožívání přirozeného světa
  - zasahuje umění, politiku, filosofii i běžný život

Postmoderna

- **Postmodernismus v umění:**
  - postmoderní literatura mění vztah mezi kulturou elitní a masovou, literatura ne pro snoby, ale pro normální lidi. Důraz na přístupnost díla, radost z tvorby a vnímání
  - dílo je víceúrovňové – udrží pozornost jak masy, tak i náročnějších čtenářů (např. knihy Umberta Eca)
  - ve výtvarném umění se projevuje ve formě happeningů
  - v architektuře se staví proti funkcionalismu, je eklektický → míchá více stylů dohromady

Postmoderna

- **Postmodernismus ve filosofii:**
- Michal Foucault – kritika institucionalizované moci
- Jean Francois Lyotard – kritika snahy budovat moderní jednotné vědění pomocí metavyprávění, umožňující legitimizovat fungování společnosti. Ve společnosti vzniká nedůvěra k velkým vyprávěním a příběhům
- Wolfgang Welsch – hledá společný jazyk v oblasti morálky, ale klade důraz na pluralitu. Koncept transverzálního rozumu: v postmoderní situaci představuje jinou formu používání racionality ve svazku se spravedlností

Postmoderna

- nemyslí o sobě jako o projektu
- charakteristický rys – popularita plurálu: nežijeme projektem, žijeme své vlastní projekty
- úsilí směřující k privatizaci projektů privatizováno, deregulováno a fragmentarizováno
- již se neskládá v celek ani v metaproblém, tj. v problém jak skončit s problémy
- nečekáme, že zítřek bude jiný než dnešek, dějiny „došly ke svému konci“

Postmoderna

- Postmoderna ztotožněna se zánikem projektu. **Jak k tomu došlo :**

1) univerzalita projektu vyžaduje moc s univerzálními ambicemi. Na počátku procesu modernizace potřeba ustavit a udržet umělý řád opřený:

- o zákonodárství a státní monopol donucovacích prostředků
- o loajalitu obyvatel
- o normování jejich chování

Dnes tato potřeba není pocíťována jako naléhavá. Moc místo toho zaměnila:

- legitimizaci moci za masová média
- ideovou indoktrinaci za reklamu
- normativní regulaci občana za svádění konzumenta

Postmoderna

2) ztráta důvěry v projekt dokonalé společnosti. **Důvody:**

- zkušenosti s fašismem a komunismem: už víme, k čemu vede projekt projektů s povolenou úzdou a podporou státních motorů
- nedůvěra vůči sociálním inženýrům: ne konkrétní stát, ale stát jako takový ztratil důvěru
- nikdo již nevěří, že dnešní trápení je nutné ve jménu budoucího štěstí

Otázky typu:

- může věda, která vymyslela cyklon B a atomovou bombu přinést opravdové osvobození?
- mohou humanitní vědy opravdu humanizovat?

Postmoderna

Nežijeme v době pokroku, ale v době rizika

Ulrich Beck – „Riziková společnost“:

- v současné společnosti neprodukujeme a nedistribuuujeme jen bohatství, ale i rizika. K těm patří např. ekologická krize, přílišná diferenciacie subsystémů či devalvace vzdělání apod.
- současná politika a věda je konfrontována s vlastními produkty jako nejpálčivějšími problémy (riziky).

Postmoderna

- 3) moderní civilizaci přemohly její vnitřní rozpory, její vlastní kultura

Role kultury:

- chápána jako na míru ušitá moderní společnosti, které má sloužit
- kultura obsluhuje společnost zvláštním způsobem: kritizuje ji a zkoumá ji, její neukázněný a opoziční duch není možné ovládnout
- potřeba modernity mít kulturu bojovnou, skeptickou, nespokojenou → vítězství ve válce proti iluzím, sebeklamům, zkamenělým pravdám
- optimismus kultury vůči budoucnosti živen pesimismem vůči současnosti

Postmoderna

- předmětem kritiky kultury: aktuální výkony moderní civilizace – žádný neobstojí, žádný neučinil svět racionálnější, předvídatelnější, neosvobozoval od mnohoznačnosti
- krize paradigmatu: kritika výkonů modernity se proměňuje v kritiku záměrů modernity
- chyba se hledá ne v tom, co bylo vykonáno, ale v předpokladech, v jejichž jménu to bylo vykonáno
- postmoderní kritika záměrů modernity je paradoxně konečným triumfem moderního ducha